

Elförsörjningsdirektivet

2003/04:FPM78

Näringsdepartementet

2004-03-09

Dokumentbeteckning

KOM (2003) 740 slutlig

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar

Sammanfattning

Förslaget till elförsörjningsdirektiv presenterades av kommissionen i december 2003 som en del av det s.k. infrastruktur och försörjningstrygghetspaketet.

Syftet med förslaget till direktivet om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar är att säkerställa elförsörjningen genom att ta fram stabila ramar som ger de rätta incitamenten för marknadsaktörerna (producenter, nätoperatörer och konsumenter).

1 Förslaget

1.1 Innehåll

Förslaget till ett direktiv om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar antogs av kommissionen i december 2003 som en del av det s.k. infrastruktur- och försörjningstrygghetspaketet. Paketet innehåller, utöver direktivet om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar, förslag till ett direktiv om energitjänster och energieffektivisering, förslag till revidering av riktlinjerna för transeuropeiska nätverk för energi samt ett förslag till en förordning om villkoren för tillträde till transmissionsnät.

Utgångspunkten för förslaget till infrastrukturpaket är att säkerställa att åtgärder vidtas för att se till att Europa har en energiindustri som är pålitlig när det gäller försörjningstrygghet, hållbarhet och miljömässighet samt att den är konkurrenskraftig för att på så sätt bidra till en konkurrenskraftig europeisk ekonomi.

Syftet med förslaget till direktivet om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar är säkerställa elförsörjningen genom att ta fram stabila ramar som ger de rätta incitamenten för marknadsaktörerna (producenter, nätoperatörer och konsumenter).

Kommissionen oroar sig för att det råder brist på konkurrens i elmarknaderna i varje medlemsstat och att det råder brist på konkurrens mellan aktörer i olika medlemsstater. Kommissionen har också farhågor för att försörjningstryggheten inte kan säkras på de liberaliserade elmarknaderna. Kommissionen anser det därför viktigt att medlemsstaterna i ett tidigt skede säkerställer att adekvata åtgärder vidtas i dessa avseenden.

Kommissionen föreslår därför att medlemsstaterna skall säkerställa att stamnätsoperatörerna följer vissa fastställda minsta driftsäkerhetskriterier. För att undvika effektproblem, dvs. att efterfrågan på el vid ett givet tillfälle överstiger tillgången på el, föreslås att medlemsstaterna skall införa klara regler som hanterar såväl tillförsel som förbrukning av el. Eftersom det är billigare att vidta åtgärder för att minska förbrukningen än att bygga ut ny produktionskapacitet föreslås att åtgärderna i första hand skall inriktas på att minska förbrukningen av el. En öppen europeisk elmarknad medför att flödet av el ändras. I syfte att säkerställa att de investeringar i det europeiska transmissionsnätet, som blir nödvändiga till följd av dessa ändrade flöden, kommer till stånd föreslås att medlemsstat skall säkerställa att rätt investeringsbeslut tas av nätägarna. Vidare skall medlemsstaterna införa krav och riktlinjer för investeringar i överföringsförbindelser mellan länderna och investeringar i nationella nät på stam-, region- och lokalnivå samt säkerställa tillgång på tillräcklig reservkapacitet. För att öka konkurrensen på elmarknaden föreslås att medlemsstaterna skall vidta åtgärder för att minska ägarkoncentrationen av produktionen. Sådana åtgärder kan ske genom ökad kapacitet på överföringsförbindelser eller genom att ägandet av produktionskapaciteten delas upp.

1.2 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

I första hand kan ellagen (1997:857), lag (2003:436) om effektreserv, elförordningen (1994:1250), förordningen (1994:1806) om systemansvaret för el, förordningen (1999:716) om mätning, beräkning och rapportering av överförd el samt förordningen (1997:868) med instruktion för Statens energimyndighet komma att påverkas.

1.3 Budgetära konsekvenser

För EU-budgeten uppskattas utgifterna av kommissionen till 0,108 miljarder euro årligen.

För Sveriges del kommer förslaget att innebära utökade arbetsuppgifter, som kommer att kräva resursförstärkning, för Energimyndigheten i dess egenskap av nätmyndighet enligt ellagen. Det är ännu för tidigt att beräkna hur stort detta behov kommer att bli.

2 Ståndpunkter

2.1 Svensk ståndpunkt

Sverige välkomnar en diskussion inom EU om lämpliga sätt att säkerställa försörjningstryggheten. Utgångspunkten för dessa diskussioner måste dock vara att det är berörda aktörer på en liberaliserad marknad som skall ta ansvaret för att säkerställa att kundernas efterfrågan på el kan mötas. Det är prisbildningen på el på en konkurrensutsatt marknad som skall ge aktörerna signaler om vilken utveckling och vilka åtgärder som krävs. Statliga ingrepp i marknaden stör dessa signaler.

Det är viktigt att man inte ställer nya och ökande krav på att medlemsstaterna och de systemansvariga skall ta ansvar för investeringar i ny produktion och reservkapacitet. Investeringar i nya överföringsförbindelser skall baseras på en generell skyldighet att utveckla nätet i enlighet med marknadens behov. Staten bör inte ta ansvar för frågor som marknaden rimligen skall hantera. Istället måste utrymme ges för sådana marknadsmässiga instrument som vi aktivt eftersträvar såväl inom Norden som inom EU.

Det är också angeläget att direktivet inte skapar förväntningar om framreglerade lösningar som stör marknadens funktion och som försvarar för aktörerna att ta sitt ansvar för investeringar. Vidare bör man vara mycket uppmärksam på att undvika centrala beslut inom EU som skulle lägga hinder för, nuvarande och kommande, fungerande lösningar i det enskilda medlemslandet.

Det måste också beaktas att ett flertal EU-länder ännu inte fullt ut liberaliserat sina elmarknader. I de länder som liberaliserat marknaderna har dessa också varit liberaliserade under en förhållandevis kort period. Det är därför för tidigt att redan nu konstatera att berörda aktörer på elmarknaderna

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Endast en medlemsstat har uttalat stöd för direktivet och uppger att de inte ser några stora problem med förslaget.

De flesta medlemsstaterna delar i stort kommissionens övergripande mål, men är skeptiska till om de föreslagna medlen är de riktiga.

Ett fåtal medlemsstater motsätter sig helt förslaget och anser att de flesta regler som behövs om försörjningstrygghet redan finns i elmarknadsdirektivet¹.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Det är inte känt hur Europaparlamentet kommer att förhålla sig till förslaget. I parlamentet kommer frågan att behandlas med utskottet för industrifrågor, utrikeshandel, forskning och energi (ITRE) som huvudansvarigt. Till rapportör har Giles Bryan Chichester utsetts. Europaparlamentet kommer inte att behandla förslaget med förtur, utan först under senare delen av 2004.

Det är inte känt hur *Ekonomiska och sociala kommittén* eller *Regionkommittén* kan tänkas ställa sig till kommissionens förslag.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Statens energimyndighet anser att försörjningssäkerhet är en fråga som allmänt bör hanteras på lång sikt genom en väl fungerande marknad. Priset på marknaden skall ge aktörerna signaler om åtgärder. Höga priser bör leda till en lägre förbrukning eller på längre sikt, en ökad produktion. På en konkurrensutsatt marknad är det centrala att skapa rätt incitament för investeringar och efterfrågeanpassningar. Det skall vara marknadens signaler som styr. Statliga ingrepp kan störa dessa signaler och det finns därför skäl att vara försiktig med regleringar. Även förväntningar om framreglerade lösningar kan störa marknaden. Förslagets omfattande krav gällande strategier, investeringsprogram osv. medför inte per automatik att målen uppnås.

Affärsverket svenska kraftnät anser att förslaget att tillsynsmyndigheterna ska få befogenheter att ingripa i investeringsprocessen går vida utöver deras

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el.

naturliga roll att övervaka nätföretagens ekonomiska och driftsäkerhetsmässiga resultat och att sådana ingripanden i investeringsprocessen skulle innebära allvarliga oklarheter beträffande ansvarsfördelningen mellan nätföretagen, främst på TSO-nivå, och tillsynsmyndigheterna. Förslaget med denna inriktning strider också mot elmarknadsdirektivet där det anges att de systemansvariga för överföringssystemet har ansvar för att säkerställa systemets långsiktiga förmåga att uppfylla rimliga krav på överföring av elenergi och att bidra till försörjningstryggheten genom lämplig överföringskapacitet och systemtillförlitlighet. Förslaget att det är medlemsstaterna som ska se till att det råder jämvikt mellan efterfrågan på el och tillgänglig produktionskapacitet strider mot den inriktning som eftersträvas i Sverige och på de flesta håll i Norden och som också har blivit alltmer accepterad i övriga Europa som den lösning som principiellt är mest lämpad att förena med en öppen elmarknad. Om förslaget fastställs så skulle det innebära ett tydligt steg bakåt i marknadsutvecklingen och skapa fortsatt ottydighet beträffande ansvaret för att finansiera nödvändiga resurser och risker för snedvridningar av konkurrensförhållandena.

Svensk Energi anser att förslaget innehåller en del goda inslag men anser inte sammantaget att förslaget åstadkommer en förbättring jämfört med att utnyttja de verktyg som redan finns i elmarknadsdirektivet. Flera av förslagen kan snedvrیدا konkurrensen och störa framväxandet av en fri och gemensam elmarknad inom EU. Det är viktigt att liberaliseringen genomförs snabbt och tillåts visa att en god försörjningstrygghet kan erhållas på ett marknadsmässigt riktigt sätt.

Konkurrensverket tillstyrker föreslagna satsningar på förbättrad överföringskapacitet mellan medlemsstaterna för att stärka konkurrensen och minska risken för elavbrott. Generellt måste utgångspunkten investeringar i produktionsresurser vara att det är marknadspriserna som skall ge aktörerna incitament till att genomföra nyinvesteringar, inte administrativa regelverk. Långsiktigt ger detta störst förutsättningar för en effektivt fungerande marknad med balans mellan utbud och efterfrågan. På en väl fungerande marknad men förstärkt överföringskapacitet minskas kraven på nationell reservkapacitet.

Övriga remissinstanser har i stort inte haft några synpunkter på förslaget.

3 Övrigt

3.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslaget behandlas i rådsarbetsgruppen för energifrågor med sikte på att hålla en allmän riktlinjedebatt vid Energirådet den 10 – 11 juni 2004.

Romfördragets artikel 95. Kvalificerad majoritet. Medbeslutandeförfarande.

3.3 Fackuttryck/termer

Transmissionsnät – ledningar för överföring av el med hög spänning. I Sverige ledningar med en spänning om 220 kilovolt eller däröver.

TSO- transmission system operator